

KASB-HUNAR TA'LIMI

ILMIY-USLUBIY AMALIY-MARIFIY JURNAL

2023, № 6-son

KASB-HUNAR TA'LIMI

Профессиональное образование
Professional education

Ilmiy-uslubiy, amaliy, ma'rifiy jurnal

2023-yil, 6-son

Muassislar:

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi,
Pedagogik innovatsiyalar, professional ta'lim
boshqaruv hamda pedagog kadrlarni qayta
tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti

Bosh muharrir: Z.Y.XUDAYBERDIYEV
Ijrochi direktor: H.SIROJIDDINOV

Tahrir hay'ati:

M.XOLMUKHAMEDOV, R.X.JO'RAYEV,
A.Q.JALALOV, A.R.XODJABAYEV,
J.SH.SHOSALIMOV, A.NABIYEV,
H.SIROJIDDINOV,
K.M.GULYAMOV

Jurnal 2000-yildan nashr etila boshlangan.
O'zbekiston matbuot va axborot agentligida
2007-yil 3-yanvarda qaytadan ro'yxatga olinib,
0109-raqamli guvohnoma berilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Vazirlar
Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi
tomonidan 2017 yil 29 avgustdagi 241/8 qarori
bilan Pedagogika fanlari bo'yicha dissertatsiyalar
yuzasidan asosiy ilmiy natijalarni chop etishga
tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Manzil: 100095, Toshkent sh., Olmazor tumani
Universitet ko'chasi, 2-uy
Tel.: 90-979-75-89; 94-677-90-32;

E-mail: kasbhunartilimi@mail.ru,
ksbjurnal@inbox.uz.

Nashr uchun mas'ul
H.Sirojiddinov

Sahifalovchi:
A.Abraykulov,
I.Sirojiddinov

Tahririyat fikri muallif nuqtai nazariga to'g'ri
kelmasligi mumkin.
Tahririyatga yuborilgan maqolalar tahrir etilmaydi
va egasiga qaytarilmaydi.
Jurnalidan ko'chirib bosilganda "Kasb-hunar ta'limi"
jurnalidan olingani izohlanishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 23.10.2023-yil.
Bichimi 60x84 1/8

Bosma tabog'i 10. Adadi 60 nusxa.
Buyurtma "PROFIEDUPRESS" MChJ
bosmaxonasida chop etildi.

Korxona manzili: Toshkent shahri, Sirg'ali tumani,
Yangi Sirg'ali ko'chasi, 18-uy

МУНДАРИЖА

Astankulova M. Innovatsion ta'lim sharoitida "Maktabgacha ta'limda menejment" fanini o'qitish metodikasini takomillashtirish.....	3
Mo'minov K.A. Forsayt texnologiyasi asosida talabalarni texnik va dasturiy ta'limni kompetentligini innovatsion takomillashtirish mexanizmi.....	6
Toshtemirova D. Bo'lajak tarbiyachilarda bolalarni tabiat bilan tanishtirish jarayonini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari.....	11
Rajabov F.T. Zamonaviy pedagogik yondashuvlarning afzalliklari.....	16
Абсатарова III. X. Дидактические возможности формирования гендерного равенства у детей дошкольного возраста.....	22
Ibadullayev Q.M., Temirova M.B. Bola rivojida tarbiya madaniyatining roli va ahamiyati.....	26
Tashxodjayeva P.B. Zamonaviy ingliz tilida audiovizual tarjima va uning metodikasi.....	30
Berdiyeva M.M. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini shakllantirishda zamonaviy yondashuvlardan foydalanish.....	33
Kurbanova F.K. Umummadaniy kompetensiyani rivojlantiruvchi samarali usullar.....	36
Mehrochev B.B. Elektron axborot-ta'lim muhitida talabalar mustaqil ishini tashkil etish.....	41
Jo'rayeva N.T. Bolalarda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish usullari.....	48
Akramova D.G*. Ta'lim jarayonida o'quvchilarni kasbiy faoliyat xavfsizligiga tayyorlash: pedagogik yondashuv.....	52
Fozilov J. Pedagogik aksiologiyaning asosiy tushunchalari va prinsiplari.....	57
Nazarqosimov Q., Qarshiboyev A. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalarda shaxsiy sifatlarini kamol toptirishning hozirgi kundagi ahamiyati.....	63
Axrorova S.A. Autizm sindromli bolalarning muloqot ko'nikmalarini o'rganishda tibbiy-psixologik-pedagogik qarashlar.....	68
Gaynazarova G.A. Ertaklardan foydalangan holda bolalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish usullari.....	76
Mirzayev Sh. O'quv me'yori xujjatlarining o'quv jarayonida samaradorlikni oshirishga ta'sir etadigan nazariy asoslar va ta'lim-tarbiyaviy prinsiplar.....	82
Kadirov T.B. O'qituvchilarning mediakompetentligini rivojlantirish muammosini yechish yo'llari.....	85
Jabbarov Z. Oliy ta'lim muassasalarining harbiy tayyorgarlik o'quv bo'linmalarida harbiy ta'limni rivojlantirish muammolari.....	90
Abdullayeva N.O*. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar bilan ishlashda og'zaki nutqni rivojlantirishda arifmetik amallarning ahamiyati.....	94
Toshturdiyeva Z.D. Erta yoshdagi rivojlanishda ortda qolayotgan bolalarning lug'at kamchiligini diagnostika qilishda nutqiy motivatsiyani oshirish.....	102
Usmonova Z.I. Boshlang'ich sinflarda o'rgatiladigan og'zaki hisob usullari, ularning nazariy-metodik jihatlari.....	107
Toshpulova N. Maktabgacha yoshdagi aqliy rivojlanishda muammosi bo'lgan bolalarning maktab ta'limiga yetukligini o'rganisga qaratilgan ishlar.....	111
Haqberdiyev J.A. Kar va zaif eshituvchi bolalarni oilada tarbiyalashning o'ziga xos xususiyatlari.....	118
Mamatqulova S.H.O*. "Maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalarni aqliy qobiliyatini TRIZ ta'lim texnologiyasi asosida rivojlantirish".....	123
Jabbarov R.R. Oliy ta'lim muassasalarida amaliy bezak san'ati fanini dasturiy mahsulotlar orqali o'qitish muammosining metodik adabiyotlarda o'rganilganlik darajasi.....	130
Abdulxafizov B.X. Pedagogik kvalimetriyaga kirish va uning o'rta maktab (10-11-sinf) o'quvchilarning bilimlarini baholashdagi roli.....	136
Suvankulova Sh.K. Aqli zaif bolalarda nutq nuqsonlarini korreksiyalashning ahamiyati.....	141
Arifxodjayev G'S., Isarova Sh.B. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalarda shaxmatni o'ynashda tasavvurlarni shakllantirish.....	145

Xodiyeva G.H. Boshlang'ich sinflarda steam fanlarni o'qitishning didaktik xususiyatlari.....	149
Norqo'ziyeva M.A., Musurmonova S. Fridrix frebelning didaktik tizimi - steam ta'lim moduli sifatida.....	155
Esanboyeva M.A. Theoretical and practical foundations of using innovative technologies in teaching English.....	159
Xamrayeva E.M. Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining nutq madaniyatini innovatsion texnologiyalar asosida rivojlantirish.....	163
Буранова Ш.А. Нодавлат мактабгача таълим ташкилоти педагогларининг корпоратив маданиятини такомиллаштиришнинг педагогик мазмуни.....	168
Temurova G.X. Kar va zaif eshituvchi bolalar tarbiyasida qurish-yasash va uning tutgan o'rni.....	173
Пўлатов Ш.П. Таълим ташкилотларининг кластерли ёндашувасосида ҳамкорлик фаолиятини ривожлантириш йўналишлари.....	176
Yunusov M.X. Kar va zaif eshituvchi bolalar eshituv-nutqiy faoliyatini tashkil etishning korreksion yo'nalganligi.....	180
Позилова Ш.Х., Зарипова Д.А. Научно-методический анализ развития профессиональной креативности преподавателей профессионального образования.....	184
Berdiyeva M.B. Bo'lajak boshlang'ish sinf o'qituvchilarini kreativ kompetentligini rivojlantirish – ijtimoiy pedagogik muammo sifatida....	189
Каримова В., Шоймардонова Т.Т. Алгоритм отбора преподавателей на основе морфологического анализа для повышения качества подготовки руководящих кадров вузов.....	193
Maxmudova D.M. Maktabgacha yoshdagi bolalarni xalq og'zaki ijodi vositasida maktab ta'limiga tayyorlash.....	200
Пардабаев Ж.Э. Ўқувчиларнинг касбий тайёргарлигини ривожлантиришда мактабдан ташқари, умумий ўрта ва профессионал таълим узвийлиги.....	203
Sultanov T.M. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'yin texnologiyalari asosida ta'limga adaptatsiya qilishning pedagogik mazmuni.....	210
Терехова О.Е. Описание методической работы по развитию речевого творчества детей старшего дошкольного возраста.....	214
Nadirova N. O'rta umumta'lim maktablari ingliz tili darslarida og'zaki nutq mashqlarining taxlili.....	219
Atakav I.R. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida tarbiya fanini o'qitishni metodik takomillashtirish.....	224
Kuranbayeva H.A. Ta'lim traektoriyasini metodik takomillashtirishda uzluksizlikni ta'minlashning daraja ko'rsatkichlari mexanizmi.....	229

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI O'YIN TEKNOLOGIYALARI ASOSIDA TA'LIMGA ADAPTATSIYA QILISHNING PEDAGOGIK MAZMUNI

SULTANOV TURDALI MUXTARALIYEVICH
Chirchiq davlat pedagogika universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Boshlang'ich maktabda o'qishni endi boshlayotgan o'quvchilar bilan ishlash, ularga ta'lim berish va xulq-atvorining rivojlanishiga erishish juda katta mas'uliyat talab etadi. Bunda, pedagogika muhim ahamiyatga ega, chunki u o'qituvchilarga sinfni tashkil qilish uchun eng yaxshi tajribalar haqida tushuncha beradi. Bu ularga turli xil o'quvchilar qanday o'rganishlarini tushunishga imkon beradi, shuning uchun ular o'z darslarini ushbu ehtiyojlarga moslashtirishlari mumkin. Natijada, bu ularning o'qitish sifatini oshiradi, chunki u talabalar tomonidan yaxshi qabul qilinadi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim o'qituvchilari, pedagogika, sifatli ta'lim, bolalar bilan ishlash, boshlang'ich sinf, sinf muhiti, pedagogik maslahatlar.

Аннотация: Работа с учащимися, которые только начинают ходить в начальную школу, обучение и развитие поведения требует большой ответственности. В то же время педагогика важна, поскольку дает учителям представление о лучших методах организации занятий. Это позволяет им понять, как учатся разные ученики, чтобы они могли адаптировать свои уроки к этим потребностям. В результате повышается качество их преподавания, так как оно хорошо воспринимается учащимися.

Ключевые слова: учителя начальных классов, педагогика, качественное образование, работа с детьми, начальная школа, школьная среда, педагогический совет.

Annotation: Working with students who are just starting to go to primary school, learning and developing behavior requires a lot of responsibility. At the same time, pedagogy is important because it gives teachers an idea of the best methods for organizing classes. This allows them to understand how different students learn so they can tailor their lessons to those needs. As a result, the quality of their teaching is improved, as it is well received by students.

Key words: primary school teachers, pedagogy, quality education, work with children, primary school, school environment, pedagogical council.

Boshlang'ich ta'lim o'quvchining turmush tarzi, tartibi, ijtimoiy holati, sinf jamoasi, oila muhitidagi ahvolini o'zgartiradi, uning asosiy vazifasi o'qishdan iborat bo'lib qoladi. Yangi bilim, ko'nikma, malakalar egallashni boshlaydi. Ta'lim o'quvchidan muayyan darajadagi uyushqoqlikni, intizomlikni, irodaviy zo'r berishlikni, faollikni, maqsadga yo'naltirilgan faoliyatni talab qiladi. Ixtiyorsiz xatti-harakatlar o'rni anglashilgan rejali, maqsadga muvofiq aqliy mehnat egallay boradi. O'quvchi tengdoshlari bilan birgalikda muayyan bir sinf jamoasiga birlashtiriladi. Modomiki shunday ekan, sinf jamoasi va uning a'zolari bola oldiga ko'pchilik manfaatini himoya qilish, shaxsiy istaklarini umumjamoa

intilishlariga bo'ysundirish, o'zaro yordam, o'zaro hurmat, o'zaro talabchanlik, ijtimoiy javobgarlik va burch hislarini egallash vazifasini qo'yadi. Ta'lim jarayonida o'quvchi oldiga qo'yiladigan talablar tobora ortib, murakkablashib boraveradi.

Ta'lim va tarbiya jarayonlarining o'zaro bog'liqligi hamda aloqadorligi, ya'ni ularni yaxlit holda tushunish zaruriyati boshlang'ich ta'lim o'quvchilari uchun tashkil etiladigan ta'lim-tarbiya jarayonlarining tizimga xos xususiyatlarga ega ekanligini tasdiqlaydi. Ayrim tadqiqotchilar ta'lim va tarbiya jarayonlarini tashkil etish belgilangan maqsadlarga erishishga xizmat qiluvchi turli strukturaviy va funktsional bog'liq bo'lgan komponentlar majmuini

ijtimoiy tizimning turlaridan biri hisoblangan pedagogik tizim sifatida tahriflaydi¹. Demak, o'zaro bog'liq hisoblangan ta'lim va tarbiya jarayonlari o'quvchi shaxsining rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi, chunki mazkur jarayonlar, birinchidan, ajdodlar tajribasining avlodlar tomonidan o'rganilishi, ikkinchidan, o'zlashtirilishi bo'lib, ularning ijtimoiy hayotga qo'shilishlarini tahminlab beruvchi yaxlit jarayon hisoblanadi. Demak, ta'lim va tarbiya jarayonlari o'quvchilarda shaxsiy xislatlar, insoniy fazilatlar, tushunchalar shakllanishiga hamda dunyoqarashining rivojlanishiga zarur shart-sharoitlar yaratib beradi. Demak, uzluksiz ta'lim tizimining muhim bosqichlaridan biri sifatida umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ta'lim va tarbiya jarayonlari quyidagi tamoyillarga muvofiq tashkil etilishi o'ziga xos amaliy ahamiyat kasb etadi:

- davlat ta'lim standartlari talablarining bajarilishi majburiyligi;

- o'quvchilarda fan asoslari bo'yicha tizimli bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishning muhimligi bo'yicha shaxsiy tushunchalar va ehtiyojlarni rivojlantirishning zarurati;

- ta'lim va tarbiya jarayonlarini tashkil etish va muvofiqlashtirishda uzluksizlik va uzviylikni tahminlash;

- ta'lim-tarbiya jarayonlarida tizimli, korporativ, vaziyatli, refleksiv, tabaqalashgan va innovatsion yondashuv texnologiyalarini tatbiq etish asosida barcha uchun qulay ta'limiy muhitni shakllantirish;

- ta'lim va tarbiya jarayonlari ishtirokchilarining mazkur jarayon subhektlari sifatida faoliyat ko'rsatishi zarurati, ya'ni ta'lim va tarbiya jarayonlarida subhekt-subhekt munosabatlarining qaror topishi;

- ta'lim va tarbiya jarayonlari subhektlari faoliyatining maqsadga yo'naltirilganligi, izchilligi va o'zaro bog'liqligi;

- ta'lim va tarbiya jarayonlari o'zaro

bo'g'liq va aloqador bo'lgan komponentlar majmui ekanligi;

- harakatlanish va rivojlanishga xizmat qiluvchi ichki va tashqi omillarning o'zaro birligi;

- ta'lim va tarbiya jarayonlari yaxlit tizim sifatida tashqi muhit va boshqa tizimlar bilan o'zaro tahsir etish xususiyatlariga ega ekanligi.

Mazkur tamoyillarning mazmun-mohiyati, ahamiyati, ularga amal qilish zaruriyati ta'lim va tarbiya jarayonlarini tashkil etish hamda muvofiqlashtirishdan ko'zlanayotgan maqsadning strategik ahamiyat kasb etishini ifodalaydi. Bu vazifalarni amalga oshirishdan ko'zlanayotgan umumiy maqsad ham strategik xususiyatlarga ega bo'lib, har bir vazifani alohida amalga oshirishdan ko'zlangan maqsadlar ham mazmun-mohiyatan bir-biri bilan uzviy bo'g'liq bo'lgan strategik rejalar tizimini ifodalaydi. Umumiy maqsadga erishish yo'nalishlarida belgilangan vazifalarni amalga oshirish jarayonlarining tizimga xos xususiyatlar kasb etishi ta'lim va tarbiya jarayonlarni o'zaro bog'liq hamda aloqador tarzda tashkil etish zaruratini belgilaydi. Demak, o'quvchi shaxsini rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo'lgan ta'lim – mustaqil ta'lim, tarbiya – o'zini o'zi tarbiya, mahlumot – mustaqil mahlumot, rivojlanish va tarbiyaviy munosabatlar jarayonlarining tizimga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda ularni yaxlit tizimning komponentlari sifatida inobatga olish mumkin.

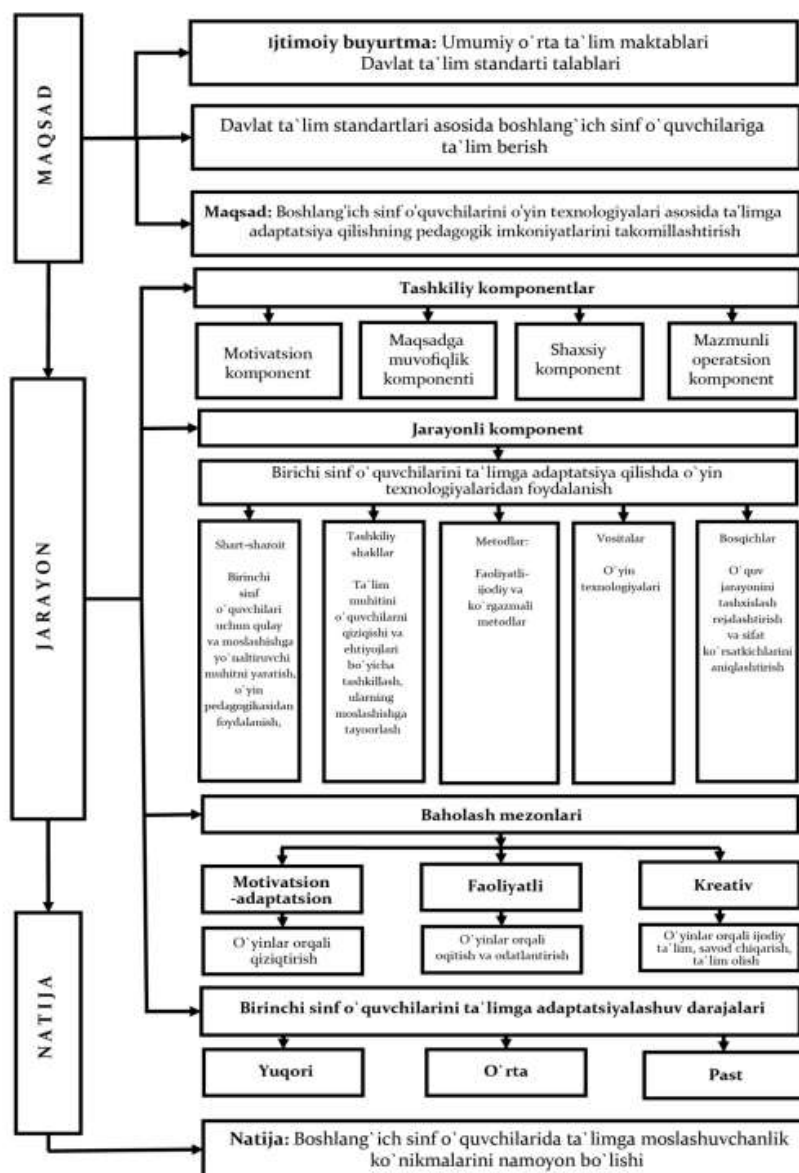
Boshlang'ich sinf o'quvchilarning o'yin faoliyati davrida bolaning aqliy fazilatlarini va shaxsiy xususiyatlari jadal rivojlanadi va shakllanadi. O'yinda turli xil faoliyatlar mujasamlashadi, keyinchalik har bir faoliyat turi mustaqil ravishda o'z mahnosiga ega bo'ladi.² O'yin faoliyati ruhiy jarayonlarning

¹ Тургунов С.Т. Таълим муассасаси раҳбарлари бошқарув фаолияти самарадорлигининг назарий асослари // Касб-ҳунар таълими. – 2006. – № 1. – Б. 112.

² Икрамов А. Бoshlang'ich sinf ўқувчиларининг ҳаракатли ўйинларни ўзлаштиришини ахборот-коммуникация технологиялардан фойдаланиб такомиллаштириш // Педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси АВТОРЕФЕРАТИ. – Бухоро. БухДУ. 2021. – Б. 12.

ham shakllanishiga tahsir qiladi. Ayrim o'yin turlari bolalarning barcha bo'g'inlariga mos kelishi mumkin, yahni jismoniy sifatlarni yaxlit holda tarbiyalashga qaratilgan o'yinlar ham borki, ularda turli jismoniy sifatlari

ketma-ket rivojlanishi mumkin. O'yinlardagi bunday izchillik bolaning bilim saviyasi, dunyoqarashining kengayishi, uning katta yoshdagi odamlarning turmushiga chuqurroq kirib borishi bilan bog'liqdir.

2.1-rasm. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'yinlar texnologiyasi vositasida ta'limga adaptatsiyalashning pedagogik modeli

Ilmiy tadqiqot ishlari natijasida boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'yinlar texnologiyasi vositasida ta'limga adaptatsiyalash modeli ishlab chiqildi (2.1-rasm).

Maqsadli komponent.

1.1. Ijtimoiy buyurtma sifatida umumiy o'rta ta'lim maktablari Davlat ta'lim standarti talablari nazarda tutiladi.

1.2. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'yinlar texnologiyasi vositasida ta'limga adaptatsiyalash modelning asosiy maqsadi qilib olindi.

2. Tashkiliy komponent.

2.1. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'yinlar texnologiyasi vositasida ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirish, didaktik o'yinlarni o'zlashtirish jarayonidagi asosiy muammolari bilan tanishish, o'quvchilarni moslashuvchanlik ko'nikmalarini shakllanishi.

2.2. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'yinlar texnologiyasi vositasida ta'limga adaptatsiyalash orqali darsda qo'yilgan maqsadga erishilayotgani, tajribani mutaxassislar bilan muhokama qilib borish.

2.3. O'qituvchining darsga nazariy va amaliy tayyorgarlik hamda ta'lim-tarbiyaning tashkiliy shakllarini bo'yicha yangiliklar bilan tanishib borish. Zamonaviy o'quv vositalarini dars jarayoniga tatbiq qilish bo'yicha o'z ustida ishlash.

2.4. O'yin texnologiyalariga asoslangan o'quv reja va dasturlarga taklif, tavsiyalar ishlab chiqish.

Jarayonli komponent. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'yinlar texnologiyasi vositasida ta'limga adaptatsiyalashdagi shart-sharoit, tashkiliy shakllar, metodlar va vositalar, bosqichlarni o'z ichiga oladi.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Foydalanilgan adabiyotlar:

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent.: O'zbekiston. 2018. –B. 40.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 20 apreldagi «Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-2909-son qarori. // O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 18-son, 313-modd, 19-son, 335-modd, 24-son, 490-modd, 37-son, 982-modd.
3. Oxunjonova O. Ta'lim bosqichlarida sinonimlar mavzusini o'qitish metodikasi. , ped. f. n. dissertatsiya, -T.: 2009.
4. Palagina N.N. Voobrajenie u samogo istoka. - Bishkek: «Ilim», 2002.
5. Palagina N.N. Razvitie voobrajeniya u detey vtorogo goda jizni// Doshk. vosp. – 2003. - № 6. - S. 241.
6. Palagina N.N. Diagnostika urovnya voobrajeniya detey ranнего vozrasta // Voprosy psixologii. – 1994. - № 5. - S. 12–20.